

ISSN: 2181-9416

1-SON, 2026

YURIST AXBOROTNOMASI

ВЕСТНИК ЮРИСТА * LAWYER HERALD

HUQUQIY, IJTIMOY, ILMIY-AMALIY JURNAL

CYBERLENINKA

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
eLIBRARY.RU

YURIST AXBOROTNOMASI

1-SON

ВЕСТНИК ЮРИСТА

HOMEPI 1

LAWYER HERALD

ISSUE 1

YUSUPOVA Faringiz O'ktam qizi

O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi huzuridagi
Yuridik kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti dotsenti v.b.,
yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (PhD)
E-mail: Faringiz002@gmail.com
ORCID: 0000-0002-8202-2160

RAQAMLASHTIRISH DAVRIDA ANATOMIK VA FIZIOLOGIK TIBBIY MA'LUMOTLAR XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHNING O'ZIGA XOS JIHATLARI

For citation (iqtibos keltirish uchun, для цитирования): YUSUPOVA F.O'.
Raqamlashtirish davrida anatomik va fiziologik tibbiy ma'lumotlar xavfsizligini
ta'minlashning o'ziga xos jihatlari // Yurist axborotnomasi – Вестник юриста – Lawyer
herald. № 1 (2026) B. 51-61.

ANNOTATSIYA

Maqolada raqamli transformatsiya sharoitida tibbiyot sohasida axborot almashinuvi, tibbiy ma'lumotlarni yig'ish, saqlash va qayta ishlash jarayonlarining jadallashuvi fonida anatomik va fiziologik tibbiy ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlashning o'ziga xos jihatlari yoritiladi. Ushbu ma'lumotlar bemorning biologik identifikatsiyasi, genetik va biometrik xususiyatlari bilan bevosita bog'liqligi sababli shaxsiy hayot daxlsizligi, sha'n va qadr-qimmat kabi nomulkiy huquqlarning yadro elementini tashkil etishi asoslab beriladi. Maqolada tibbiy ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlashning an'anaviy fuqaroviy-huquqiy mexanizmlari (tibbiy xizmat shartnomasi, tibbiy sirni saqlash majburiyati, delikt javobgarligi, nomulkiy zarar kompensatsiyasi) hamda yuqori sezgir ma'lumotlarga nisbatan differensial yondashuv zarurati tahlil qilinadi. Shuningdek, rozilik institutining "ongli-aniiq-maqsadli" modeli, maqsadlilik va cheklanganlik prinsiplarini kuchaytirish, shifokor hamda uchinchi shaxslarning (platforma operatorlari, sug'urtachilar, davlat organlari) majburiyatlarini aniiq belgilash orqali huquqiy himoyani takomillashtirish yo'nalishlari taklif etiladi. Xulosa sifatida raqamlashtirish davrida anatomik va fiziologik tibbiy ma'lumotlarni muhofaza qilish fuqaroviy huquq nazariyasi va amaliyoti uchun dolzarb vazifa ekani, bu sohada samarali kompensatsiya mexanizmlari va huquqbuzarliklarni oldini olishga qaratilgan huquqiy rejimni kuchaytirish zarurligi ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: tibbiy ma'lumotlar, anatomik va fiziologik ma'lumotlar, biometrik va genetik ma'lumotlar, tibbiy sir, rozilik, nomulkiy huquqlar, delikt javobgarligi, ma'naviy zarar, raqamli platforma, axborot xavfsizligi.

ЮСУПОВА Фарингиз

И. о. доцента Института переподготовки и повышения
квалификации юридических кадров при
Министерстве юстиции Республики Узбекистан,
доктор философии (PhD) по юридическим наукам
E-mail: Faringiz002@gmail.com
ORCID: 0000-0002-8202-2160

ОСОБЕННОСТИ ОБЕСПЕЧЕНИЯ БЕЗОПАСНОСТИ АНАТОМИЧЕСКИХ И ФИЗИОЛОГИЧЕСКИХ МЕДИЦИНСКИХ ДАННЫХ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ

АННОТАЦИЯ

В статье рассматриваются особенности обеспечения безопасности анатомических и физиологических медицинских данных в условиях цифровой трансформации системы здравоохранения, сопровождающейся интенсификацией процессов обмена информацией, сбора,

хранения и обработки медицинских данных. Обосновывается, что данные категории медицинской информации, будучи непосредственно связанными с биологической идентификацией пациента, его генетическими и биометрическими характеристиками, образуют ядро личных неимущественных прав, включая право на неприкосновенность частной жизни, честь и достоинство. В статье анализируются традиционные гражданско-правовые механизмы обеспечения безопасности медицинских данных (договор на оказание медицинских услуг, обязанность соблюдения врачебной тайны, деликтная ответственность, компенсация морального вреда), а также необходимость дифференцированного подхода к защите данных повышенной чувствительности. Особое внимание уделяется развитию института согласия в модели «осознанное – конкретное – целевое», усилению принципов целевого и ограниченного использования данных, а также уточнению обязанностей врачей и третьих лиц (операторов цифровых платформ, страховых организаций, государственных органов). В заключении статьи подчеркивается, что обеспечение защиты анатомических и физиологических медицинских данных в эпоху цифровизации является актуальной задачей гражданско-правовой теории и практики, требующей усиления правового режима, направленного на предупреждение нарушений и формирование эффективных механизмов компенсации причинённого вреда.

Ключевые слова: медицинские данные, анатомические и физиологические данные, биометрические и генетические данные, врачебная тайна, согласие, личные неимущественные права, деликтная ответственность, моральный вред, цифровая платформа, информационная безопасность.

FARINGIZ Yusupova

Acting Associate Professor of The Institute for Retraining
and Advanced Training of Legal
Personnel under the Ministry of Justice
of the Republic of Uzbekistan,
Doctor of Philosophy (PhD) in Law
E-mail: Faringiz002@gmail.com

SPECIFIC FEATURES OF ENSURING THE SECURITY OF ANATOMICAL AND PHYSIOLOGICAL MEDICAL DATA IN THE ERA OF DIGITALIZATION

ANNOTATION

The article examines the specific challenges of ensuring the security of anatomical and physiological medical data amidst the digital transformation of the healthcare system, which is accompanied by an intensification of the processes of information exchange, collection, storage, and processing of medical data. It is argued that these categories of medical information, being directly linked to a patient's biological identification, genetic, and biometric characteristics, form the core of personal non-property rights, including the right to privacy, honor, and dignity. The article analyzes traditional civil law mechanisms for ensuring medical data security (contracts for the provision of medical services, the duty of medical confidentiality, tort liability, compensation for non-pecuniary damage), as well as the need for a differentiated approach to protecting highly sensitive data. Special attention is given to the development of the institution of consent based on the "informed - specific - purposeful" model, the strengthening of the principles of purpose limitation and limited data use, and the clarification of the duties of physicians and third parties (digital platform operators, insurance organizations, government bodies). The article concludes by emphasizing that protecting anatomical and physiological medical data in the digital era is a pressing task for civil law theory and practice, requiring a strengthened legal regime aimed at preventing violations and creating effective mechanisms for compensating for damages.

Keywords: medical data, anatomical and physiological data, biometric and genetic data, medical confidentiality, consent, personal non-property rights, tort liability, non-pecuniary damage, digital platform, information security.

Raqamli transformatsiya jarayonlarining jadallashuvi sharoitida tibbiyot sohasida axborot almashinuvi, ma'lumotlarni yig'ish, saqlash va qayta ishlash jarayonlari tubdan o'zgarib bormoqda. Ayniqsa, bemorga oid tibbiy ma'lumotlarning elektron shaklga o'tkazilishi, yagona axborot platformalarining joriy etilishi va masofaviy tibbiy xizmatlarning kengayishi tibbiy ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlash masalasini fuqaroviy-huquqiy tartibga solishning muhim obyekti sifatida maydonga chiqarmoqda. Mazkur jarayonda tibbiy ma'lumotlar nafaqat axborot resursi, balki shaxsning nomulkiy huquqlari bilan uzviy bog'liq bo'lgan mustaqil huquqiy qadriyat sifatida namoyon bo'lmoqda.

Tibbiy ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlash fuqaroviy-huquqiy tartibga solishning an'anaviy vositalari orqali tizimli himoya funksiyasini bajaradi. Jumladan, majburiyat huquqi doirasida tibbiy xizmat ko'rsatish shartnomalari, tibbiy sirni saqlash majburiyati, zarar yetkazilgan taqdirda fuqaroviy-huquqiy javobgarlik choralari qo'llash, shuningdek, shaxsiy nomulkiy huquqlarni himoya qilish institutlari tibbiy ma'lumotlarning daxlsizligini ta'minlashda asosiy vositalar sifatida e'tirof etiladi. Ushbu mexanizmlar klassik sivilistik yondashuvga asoslanib, subyektlar o'rtasidagi huquq va majburiyatlar muvozanatini saqlashga qaratilgan.

Shu bilan birga, tibbiy ma'lumotlarning alohida toifasi sifatida anatomik va fiziologik xususiyatlarga oid tibbiy ma'lumotlar o'zining mazmuniy va huquqiy tabiati bilan ajralib turadi hamda kuchaytirilgan huquqiy muhofazani talab etadi. Mazkur ma'lumotlar shaxs organizmining tuzilishi va uning hayotiy funksiyalarining individual xususiyatlarini aks ettiradi hamda shaxsning biologik va fiziologik identifikatsiyasini belgilovchi axborotlar majmuini tashkil etadi.

Anatomik xususiyatlarga oid tibbiy ma'lumotlar shaxs organizmining morfologik tuzilishiga taalluqli bo'lib, tananing tashqi va ichki tuzilishi, organlar va tizimlarning shakli, hajmi, joylashuvi, shuningdek tug'ma yoki orttirilgan anatomik o'zgarishlar haqidagi ma'lumotlarni qamrab oladi. Ushbu ma'lumotlar inson tanasining nisbatan barqaror belgilarini ifodalashi sababli shaxsni biologik jihatdan individualizatsiya qilishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Fiziologik xususiyatlarga oid tibbiy ma'lumotlar esa organizmning hayotiy funksiyalarining kechishi, ya'ni organlar va tizimlarning faoliyat holati, funksional ko'rsatkichlari, gormonal, biokimyoviy va neyrofiziologik jarayonlari to'g'risidagi axborotlarni o'z ichiga oladi. Mazkur ma'lumotlar organizmning dinamik fiziologik holatini aks ettirib, shaxsning sog'liq darajasi, mehnat qobiliyati va umumiy hayot faoliyatini baholashda asosiy mezon sifatida namoyon bo'ladi.

Mazkur toifadagi tibbiy ma'lumotlarning huquqiy ahamiyati shundaki, ular nafaqat tibbiy xizmat ko'rsatish jarayoni bilan bog'liq, balki shaxsning sha'ni, qadr-qimmati hamda shaxsiy hayoti daxlsizligi kabi konstitutsiyaviy himoya qilinadigan nomulkiy huquqlari bilan uzviy aloqador hisoblanadi. Shu bois anatomik va fiziologik xususiyatlarga oid tibbiy ma'lumotlarning oshkor etilishi yoki ulardan qonunga xilof tarzda foydalanilishi ko'pincha faqat mulkiy zarar bilan cheklanmay, balki shaxsga jiddiy nomulkiy ziyon ruhiy iztirob, ijtimoiy obro'-e'tiborining pasayishi, kamsitilish yoki stigmatizatsiya kabi salbiy oqibatlarni keltirib chiqarishi mumkin.

Shunday qilib, anatomik va fiziologik xususiyatlarga oid tibbiy ma'lumotlar shaxsni biologik va funksional jihatdan individualizatsiya qiluvchi, yuqori darajadagi maxfiylikni talab etuvchi axborotlar toifasiga mansub bo'lib, ularning huquqiy muhofazasi shaxsiy nomulkiy huquqlarni himoya qilishga qaratilgan fuqaroviy-huquqiy mexanizmlar bilan bevosita bog'liqdir.

Mazkur holat fuqaroviy huquq doirasida ushbu turdagi ma'lumotlarni himoya qilishda differensial yondashuvni talab etadi. Xususan, rozilik institutining kengaytirilgan qo'llanilishi, ma'lumotlardan foydalanish maqsadining qat'iy belgilanishi, shifokor va uchinchi shaxslarning kuchaytirilgan majburiyatlari, shuningdek, nomulkiy zarar uchun kompensatsiya mexanizmlarining samarali ishlashi anatomik va fiziologik tibbiy ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Shu nuqtai nazardan, tibbiy ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlashning an'anaviy fuqaroviy-huquqiy mexanizmlarini tahlil qilish bilan bir qatorda, anatomik va fiziologik tibbiy ma'lumotlarni huquqiy muhofaza qilishning o'ziga xos jihatlarini aniqlash fuqaroviy huquq nazariyasi va amaliyoti uchun dolzarb masala hisoblanadi. Mazkur paragraf aynan ushbu masalalarning ilmiy-huquqiy mohiyatini ochib berishga, mavjud mexanizmlarning samaradorligini baholashga hamda ularni takomillashtirish zaruratini asoslashga qaratilgan.

Sog'liqni saqlash tizimining jadal rivojlanishi tibbiy ma'lumotlar bilan bog'liq fuqaroviy-huquqiy munosabatlar murakkab, ko'p subyektli huquqiy tizim sifatida shakllanmoqda. Ushbu tizimda asosiy subyektlar sifatida shaxs (bemor), shifokor (yoki tibbiyot muassasasi) hamda uchinchi shaxslar (sug'urta tashkilotlari, davlat organlari, axborot texnologiyalari operatorlari, ilmiy-tadqiqot muassasalari va boshqalar) ishtirok etadi. Mazkur subyektlar o'rtasidagi munosabatlar asosan fuqaroviy-huquqiy shartnomalar, qonuniy majburiyatlar hamda shaxsiy nomoddiy huquqlarni himoya qilish institutlari orqali tartibga solinadi.

Nomoddiy huquqlar sifatida shaxsning iqtisodiy mazmunga ega bo'lmagan, ammo uning sha'ni, qadr-qimmati, shaxsiy hayoti va daxlsizligini ta'minlaydigan fuqaroviy huquqlari hisoblanadi va ular bevosita buzilgan taqdirda fuqaroviy-huquqiy himoya va kompensatsiya qo'llaniladi [1].

Bemorlar huquqlarini himoya qilish instituti va uning ayrim jihatlarini O.G. Strokova, A.G. Makarychev, K.I. Kudinova, M.A. Moiseyeva va boshqa olimlarning ilmiy tadqiqotlarida keng yoritilgan. Ushbu ilmiy ishlarda tibbiy xizmat ko'rsatish jarayonida bemor huquqlarining buzilishi, jumladan, tibbiy ma'lumotlar bilan bog'liq muammolar alohida ahamiyat kasb etishi ta'kidlanadi.

Xususan, K.I. Kudinova tibbiyot sohasida zararni qoplash majburiyatlarini tahlil qilgan ekan, pullik tibbiy xizmatlardan foydalanish bilan bog'liq zarar yetkazish holatlari ko'pincha tibbiy aralashuvning o'zi emas, balki tibbiy axborotning sifati va ishonchligi bilan bevosita bog'liqligini qayd etadi. Bunday hollarda zarar tasodifiy va ehtimoliy xususiyatga ega bo'lib, u asosan bemorga tibbiy buyumlar (masalan, protezlar, implantlar, diagnostik qurilmalar) to'g'risida to'liq, aniq va ishonchli ma'lumot berilmasligi, shuningdek tibbiy ma'lumotlarning uchinchi shaxslarga ruxsatsiz uzatilishi oqibatida yuzaga keladi. Demak, bu yerda zarar bevosita shifokorning tibbiy harakati natijasi emas, balki iste'molchi sifatida bemorning axborot olish huquqi va tibbiy sirning buzilishi natijasi hisoblanadi [2].

Mazkur muammo A.G. Makarychev tomonidan ilgari surilgan yondashuv bilan ham uzviy bog'liq. Uning fikricha, tibbiy xizmatlar bo'yicha majburiyatlarga natijani mutlaq kafolatlash xos emas, chunki tibbiy xizmatning mohiyati biologik jarayonlar, individual organizm xususiyatlari va tibbiy risklar bilan bog'liqdir. Shu bois tibbiy xizmat boshqa xizmat turlaridan farqli ravishda natijaning kafolatlanganligi nuqtayi nazaridan alohida o'rin egallaydi [3].

Bu holat O.G. Strokova tomonidan yanada chuqurroq izohlanadi. Uning ta'kidlashicha, asosiy muammo bemorning ko'rsatilgan tibbiy xizmatni subyektiv baholashida emas, balki mazkur xizmatning sifati, hajmi, samaradorligi va xavfsizligini obyektiv mezonlar asosida baholashning imkonsizligidadir. Ayniqsa, bemor o'z qarorini aynan tibbiy ma'lumotlarga – tashxis, davolash usuli, dori vositalari yoki tibbiy buyumlar haqidagi axborotga tayangan holda qabul qilgan sharoitda, ushbu ma'lumotlarning noto'g'ri, to'liq bo'lmagan yoki chalg'ituvchi bo'lishi uning huquqlarini jiddiy ravishda buzadi [4].

Shunday qilib, tibbiy xizmatlar sohasida bemorga yetkaziladigan zarar ko'pincha tibbiy xatodan emas, balki tibbiy ma'lumotlarning sifatsizligi, oshkoralikning yetishmasligi va axborotdan foydalanish qoidalarining buzilishi bilan bog'liq bo'lib, bu holat fuqarolik-huquqiy muammo bo'lib, javobgarlikni qo'llashda alohida e'tiborni talab etadi. Shu bilan birga, bemorlar huquqlarini himoya qilishning umumiy muammolari va uni amalga oshirish mexanizmlari keng o'rganilganiga qaramay, bemorlar huquqlarining fuqarolik-huquqiy himoyasi masalalariga yetarlicha e'tibor qaratilmagan.

Bemor tibbiy ma'lumotlarning birlamchi subyekti va egasi sifatida ushbu ma'lumotlarga nisbatan maxfiylik, daxlsizlik va ulardan foydalanishni cheklash huquqlariga ega. Fuqaroviy-huquq nuqtayi nazaridan, bemorning tibbiy ma'lumotlari shaxsiy nomoddiy ne'mat sifatida e'tirof etilib, ularni qayta ishlash va uchinchi shaxslarga uzatishga faqat bemorning roziligi yoki qonunda bevosita nazarda tutilgan hollardagina yo'l qo'yiladi. Shu bilan birga, bemorning roziligi ongli, aniq va maqsadli bo'lishi lozim bo'lib, bu rozilik fuqaroviy-huquqiy bitimning alohida elementi sifatida namoyon bo'ladi.

Bemorlar huquqlarini ayniqsa fuqarolik-huquqiy nuqtayi nazardan himoya qilish muammosi alohida e'tiborga loyiqdir, chunki sog'liqni saqlash muassasalariga (shu jumladan, tibbiyot sohasida xizmat ko'rsatuvchi yakka tartibdagi tadbirkorlarga) bemorlar tomonidan taqdim etilayotgan da'volarning mutlaq ko'pchiligi tibbiy xizmatning lozim darajada ko'rsatilmaganligi, ma'lumotlarning maxfiy saqlanmaganligi natijasida yetkazilgan moddiy va ma'naviy zararni qoplashga qaratilgan da'volardan iborat [5].

Biroq hozirga qadar bemor huquqlarini sud tartibida samarali va ta'sirchan tarzda himoya qilishni ta'minlaydigan yagona mexanizm ishlab chiqilmagan.

Shifokor yoki tibbiyot muassasasi bemor bilan vujudga keladigan fuqaroviy-huquqiy munosabatlarda professional xizmat ko'rsatuvchi tomon sifatida ishtirok etadi va tibbiy ma'lumotlarni qonuniy asosda yig'ish, saqlash hamda qayta ishlash majburiyatini zimmasiga oladi. Ushbu majburiyatlar tibbiy xizmat ko'rsatish shartnomasi, tibbiy sirni saqlash majburiyati hamda axborot xavfsizligini ta'minlash talablarida o'z ifodasini topadi. Shifokorning tibbiy ma'lumotlar bilan bog'liq huquq va majburiyatlari buzilgan taqdirda, u fuqaroviy-huquqiy javobgarlikka, jumladan, zarar yetkazilganligi uchun kompensatsiya to'lash majburiyatiga tortilishi mumkin.

Uchinchi shaxslar bilan bog'liq munosabatlar esa alohida huquqiy murakkablikka ega bo'lib, ular ko'pincha bilvosita va shartli xarakter kasb etadi. Masalan, sug'urta tashkilotlari yoki raqamli platforma operatorlari tibbiy ma'lumotlardan faqat qat'iy belgilangan maqsadlarda va hajmda foydalanishi mumkin. Bu holatda fuqaroviy-huquqiy munosabatlar ko'p tomonlama shartnomalar, axborotni qayta ishlash bo'yicha bitimlar hamda ma'lumotlarni himoya qilishga doir majburiyatlar orqali tartibga solinadi. Bunda uchinchi shaxslarning tibbiy ma'lumotlardan noqonuniy foydalanishi shaxsiy nomoddiy huquqlarning buzilishi sifatida baholanib, fuqaroviy-huquqiy himoya choralarini qo'llashga asos bo'ladi.

2019-yilda qabul qilingan "Shaxsga doir ma'lumotlar to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonunining 26-moddasiga asosan shaxsga doir ma'lumotlarning alohida, yuqori xavf darajasiga ega bo'lgan toifasi — biometrik va genetik ma'lumotlarga ishlov berishning huquqiy asoslarini belgilaydi hamda ularni muhofaza qilishning kuchaytirilgan rejimini joriy etadi. Ushbu norma shaxsning biologik identifikatsiyasi bilan bog'liq ma'lumotlarning huquqiy tabiatini aniqlashtirish va ularni noqonuniy aralashuvlardan himoyalashga qaratilgan [6].

Moddaning birinchi qismida biometrik ma'lumotlar tushunchasi ochib berilib, ular subyektning anatomik va fiziologik o'ziga xos xususiyatlarini tavsiflovchi shaxsga doir ma'lumotlar sifatida belgilangan. Bu ta'rif biometrik ma'lumotlarning shaxsni bevosita yoki bilvosita aniqlash imkonini beruvchi xususiyatga ega ekanini ko'rsatadi. Bunday ma'lumotlarga barmoq izi, yuz tasviri, ko'z to'rdasi, ovoz namunasi, yurish uslubi kabi shaxsning jismoniy va fiziologik belgilariga asoslangan axborotlar kiradi. Ularning asosiy huquqiy xususiyati shundaki, biometrik ma'lumotlar shaxsdan ajralmas bo'lib, ularni o'zgartirish yoki yangilash deyarli imkonsizdir.

Moddaning ikkinchi qismida genetik ma'lumotlar tushunchasi yoritilib, ular subyektning nasldan-naslga o'tgan yoki orttirilgan xususiyatlariga taalluqli bo'lgan, biologik qiyofasini tahlil qilish natijasida olinadigan ma'lumotlar sifatida e'tirof etiladi. Genetik ma'lumotlar nafaqat shaxsning

hozirgi holatini, balki uning kelajakdagi sog'lig'i, irsiy kasalliklarga moyilligi, biologik qarindoshlik aloqalari haqida ham axborot berishi bilan ajralib turadi. Shu sababli genetik ma'lumotlar shaxsiy hayot daxlsizligining eng nozik sohasiga taalluqli bo'lib, ularni oshkor etish shaxsning huquqiy, ijtimoiy va hatto iqtisodiy holatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Moddaning uchinchi qismida biometrik va genetik ma'lumotlarga ishlov berishning asosiy sharti sifatida subyektning roziligi talabi mustahkamlangan. Bu qoida shaxsiy hayot daxlsizligi, axborot ustidan nazorat qilish huquqi va shaxsiy avtonomiya prinsiplarining mantiqiy davomi hisoblanadi. Shu bilan birga, qonun chiqaruvchi ayrim istisno holatlarni ham belgilaydi. Jumladan, O'zbekiston Respublikasining xalqaro shartnomalarini ro'yobga chiqarish, odil sudlovni amalga oshirish, ijro ishini yuritish bilan bog'liq holatlarda, shuningdek qonunchilikda bevosita nazarda tutilgan boshqa vaziyatlarda subyekt roziligisiz ham ushbu ma'lumotlarga ishlov berilishiga yo'l qo'yiladi. Bu istisnolar davlat va jamiyat manfaatlari bilan shaxs manfaatlari o'rtasidagi muvozanatni ta'minlashga qaratilgan.

Moddaning yakuniy qismida elektron shakldagi biometrik va genetik ma'lumotlardan axborot tizimlaridan tashqarida foydalanish va ularni saqlash masalasiga alohida e'tibor qaratilgan. Qonunchilikka ko'ra, bunday ma'lumotlar faqat ruxsatsiz foydalanishni istisno etadigan axborot tashuvchi moddiy jismlarda saqlanishi mumkin. Ushbu norma ma'lumotlarning texnik va tashkiliy xavfsizligini ta'minlashga qaratilgan bo'lib, biometrik va genetik ma'lumotlarning noqonuniy nusxalanishi, yo'qotilishi yoki uchinchi shaxslarga o'tib ketishining oldini olishga xizmat qiladi.

Anatomik va fiziologik tibbiy ma'lumotlar shaxsga doir ma'lumotlarning eng nozik va yuqori darajada himoya talab qiladigan toifasiga mansub bo'lib, ular shaxsning biologik identifikatsiyasi, jismoniy tuzilishi hamda organizm faoliyatining individual xususiyatlarini aks ettiradi. Mazkur turdagi ma'lumotlar, o'z mohiyatiga ko'ra, subyekt shaxsini aniqlash imkonini beruvchi biometrik va genetik axborot bilan uzviy bog'liq bo'lib, ularning huquqiy muhofazasi kuchaytirilgan tartibda amalga oshirilishi zarur.

Qonunchilikda biometrik ma'lumotlar subyektning anatomik va fiziologik o'ziga xos xususiyatlarini tavsiflovchi shaxsga doir ma'lumotlar sifatida belgilanishi anatomik va fiziologik tibbiy ma'lumotlarning alohida huquqiy maqomini tasdiqlaydi. Bunday ma'lumotlar, jumladan, tana tuzilishi, yuz va tana qismlarining morfologik xususiyatlari, fiziologik ko'rsatkichlar, hayotiy funksiyalar dinamikasi hamda organizmning individual reaktivligini ifodalovchi axborotlarni o'z ichiga oladi. Ularning asosiy xususiyati shundaki, mazkur ma'lumotlar shaxsdan ajralmas bo'lib, ularni o'zgartirish yoki "yangilash" amalda imkonsizdir, bu esa ularning noqonuniy oshkor etilishi oqibatlarini yanada og'irlashtiradi.

Anatomik va fiziologik tibbiy ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlashning o'ziga xos jihatlaridan biri — subyekt roziligining ustuvor ahamiyatga ega ekanligidir. Qonunchilikka muvofiq, shaxsni aniqlash uchun foydalaniladigan biometrik va genetik ma'lumotlarga, qoida tariqasida, faqat subyektning aniq, ongli va erkin berilgan roziligi mavjud bo'lgan taqdirda ishlov berilishi mumkin. Ushbu talab shaxsiy hayot daxlsizligi va shaxsning o'ziga doir axborot ustidan nazoratni amalga oshirish huquqining muhim kafolati hisoblanadi. Anatomik va fiziologik ma'lumotlar tibbiy amaliyotda keng qo'llanilishi sababli, rozilikning mazmuni, maqsadi va hajmi aniq belgilanishi alohida ahamiyat kasb etadi.

Mazkur turdagi ma'lumotlarni himoya qilishda ikkinchi muhim jihat — ularni qayta ishlashda maqsadlilik va cheklanganlik prinsiplariga qat'iy rioya etilishidir. Anatomik va fiziologik tibbiy ma'lumotlardan faqat diagnostika, davolash, tibbiy kuzatuv yoki qonunchilikda belgilangan boshqa aniq maqsadlar doirasidagina foydalanilishi mumkin. Ushbu ma'lumotlarning boshqa maqsadlarda, jumladan, shaxsni ruxsatsiz identifikatsiya qilish, diskriminatsion qarorlar qabul qilish yoki tijorat

manfaatlari yo'lida qo'llanilishi ularning huquqiy mohiyatiga zid hisoblanadi.

Shuningdek, anatomik va fiziologik tibbiy ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlashda texnik va tashkiliy himoya choralari kuchaytirilgan rejimi muhim o'rin tutadi. Qonunchilikda elektron shakldagi biometrik va genetik ma'lumotlardan axborot tizimlaridan tashqarida foydalanish va ularni saqlash faqat ruxsatsiz foydalanishni istisno etadigan axborot tashuvchi moddiy jismlarda amalga oshirilishi mumkinligi belgilangan. Bu talab anatomik va fiziologik ma'lumotlarning noqonuniy nusxalanishi, tarqatilishi yoki uchinchi shaxslarga o'tib ketishining oldini olishga qaratilgan bo'lib, ularning maxfiyligi va yaxlitligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Anatomik va fiziologik tibbiy ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlashning o'ziga xos jihatlari ularning biometrik va genetik axborot bilan bevosita bog'liqligi, shaxsdan ajralmasligi, yuqori identifikatsion salohiyatga egaligi hamda oshkor etilishi og'ir nomulkiy zarar keltirib chiqarish ehtimoli bilan belgilanadi. Shu bois, mazkur turdagi ma'lumotlarni himoya qilishda fuqaroviy-huquqiy mexanizmlar kuchaytirilgan tartibda qo'llanilib, rozilik, maqsadlilik, cheklanganlik va axborot xavfsizligi tamoyillari ustuvor ahamiyat kasb etadi.

Xorijiy davlatlar huquqiy tizimlarida tibbiy ma'lumotlardan foydalanish bilan bog'liq munosabatlar, avvalo, shaxsiy nomoddiy huquqlarni kuchaytirilgan himoya qilish konsepsiyasiga asoslanadi. Ushbu yondashuvga ko'ra, tibbiy ma'lumotlar shaxsning hayoti, sog'lig'i, sha'ni va qadr-qimmati bilan uzviy bog'liq bo'lgan alohida huquqiy qadriyat sifatida e'tirof etilib, ularning xavfsizligini ta'minlash fuqaroviy huquqning ustuvor vazifalaridan biri sifatida qaraladi. Natijada, tibbiy ma'lumotlarga ishlov berish jarayoni umumiy axborot munosabatlaridan farqli ravishda maxsus, kuchaytirilgan huquqiy rejim asosida tartibga solinadi [7].

Mazkur huquqiy tizimlarda tibbiy ma'lumotlardan foydalanish jarayonida vujudga keladigan munosabatlar bemor, shifokor (yoki tibbiyot muassasasi) hamda uchinchi shaxslar o'rtasida shakllanuvchi fuqaroviy-huquqiy aloqalar sifatida baholanadi. Ushbu aloqalar murakkab huquqiy mazmunga ega bo'lib, ular doirasida tibbiy xizmat ko'rsatish shartnomalari, tibbiy sirni saqlash majburiyati, shaxsiy nomoddiy huquqlarni himoya qilish hamda zarar yetkazishdan kelib chiqadigan javobgarlik institutlari o'zaro uyg'un holda qo'llaniladi. Bu holat tibbiy ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlashning an'anaviy fuqaroviy-huquqiy mexanizmlarini kompleks yondashuv asosida shakllantirish imkonini beradi.

Xorijiy tajribada shartnoma huquqi tibbiy ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlashning asosiy mexanizmlaridan biri sifatida namoyon bo'ladi. Tibbiy xizmat ko'rsatish shartnomalari orqali shifokor va tibbiyot muassasalariga bemorning tibbiy ma'lumotlarini maxfiy saqlash, ulardan faqat aniq belgilangan tibbiy maqsadlarda foydalanish hamda uchinchi shaxslarga ruxsatsiz oshkor etmaslik majburiyatlari yuklatiladi. Ushbu majburiyatlar, ayniqsa, anatomik va fiziologik tibbiy ma'lumotlarga nisbatan kuchaytirilgan mazmunga ega bo'lib, ularning buzilishi shaxsiy nomoddiy huquqlarning jiddiy poymol etilishi sifatida baholanadi.

Shu bilan birga, delikt javobgarligi instituti tibbiy ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlashning muhim an'anaviy mexanizmi sifatida xorijiy huquq tizimlarida keng qo'llaniladi. Anatomik va fiziologik tibbiy ma'lumotlarning noqonuniy oshkor etilishi yoki ulardan ruxsatsiz foydalanilishi bemorga nafaqat moddiy, balki sezilarli nomulkiy zarar yetkazishi mumkinligi sababli, bunday holatlar mustaqil delikt tarkibini vujudga keltiradi. Natijada, bemorga ma'naviy zarar uchun kompensatsiya undirish, huquqbuzarlikni to'xtatish va uning oqibatlarini bartaraf etish huquqi beriladi.

Bundan tashqari, xorijiy davlatlar huquqiy tizimlarida axborotni himoya qilishga doir maxsus qonunlarning mavjudligi tibbiy ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Ushbu normativ-huquqiy hujjatlar anatomik va fiziologik tibbiy ma'lumotlarni yuqori xavf darajasiga ega

axborot sifatida e'tirof etib, ularga nisbatan rozilik, maqsadlilik, cheklanganlik va kuchaytirilgan texnik himoya choralarini joriy etadi. Bu esa an'anaviy fuqaroviy-huquqiy mexanizmlarning samaradorligini oshirib, tibbiy ma'lumotlar xavfsizligini kompleks tarzda ta'minlashga xizmat qiladi.

Shunday qilib, xorijiy davlatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, tibbiy ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlashning an'anaviy fuqaroviy-huquqiy mexanizmlari shaxsiy nomoddiy huquqlarni kuchaytirilgan himoya qilish konsepsiyasi bilan uyg'unlashgan holda qo'llaniladi, anatomik va fiziologik tibbiy ma'lumotlar esa ushbu tizim doirasida alohida, kuchaytirilgan huquqiy muhofaza ostiga olinadi.

Xorijiy davlatlar sud amaliyotida tibbiy ma'lumotlardan foydalanish bilan bog'liq nizolar, asosan, shaxsiy nomoddiy huquqlarni kuchaytirilgan himoya qilish konsepsiyasiga tayangan holda hal etiladi. Sudlar tibbiy, ayniqsa anatomik va fiziologik ma'lumotlarni shaxsning shaxsiy hayoti daxlsizligining ajralmas elementi sifatida baholab, ularning noqonuniy oshkor etilishi yoki ruxsatsiz qayta ishlanishini mustaqil fuqaroviy-huquqiy huquqbuzarlik sifatida e'tirof etadi.

Yevropa sud amaliyotida bu yondashuv izchil tarzda Yevropa Inson Huquqlari Sudi tomonidan shakllantirilgan. Xususan, Yevropa Inson Huquqlari Sudi amaliyotida tibbiy ma'lumotlar, xususan sog'liq holati va fiziologik xususiyatlarga oid axborotni himoya qilish borasidagi asosiy precedentsial qarorlardan biri hisoblanadi [8].

Ishning mohiyatiga ko'ra, arizachi Z. OIV (HIV) infeksiyasiga chalingan bo'lib, uning tibbiy holatiga oid ma'lumotlar jinoiy ish yurituvchi doirasida sud materiallariga kiritilgan va uchinchi shaxslar uchun ochiq bo'lgan hujjatlarda qayd etilgan. Natijada, arizachining sog'lig'i va fiziologik holatiga oid maxfiy tibbiy axborot keng doirada oshkor bo'lib ketgan.

Sud ushbu holatni tahlil qilar ekan, quyidagi muhim huquqiy pozitsiyalarni shakllantirgan:

Tibbiy ma'lumotlar shaxsiy hayotning eng himoyalangan sohalaridan biridir. Sud ta'kidlashicha, sog'liq holati, fiziologik va anatomik xususiyatlarga oid axborot shaxsning shaxsiy hayoti daxlsizligining "yadro elementi" hisoblanadi. Bunday ma'lumotlarning oshkor etilishi shaxsning sha'ni, qadr-qimmati va ijtimoiy hayotiga jiddiy zarar yetkazishi mumkin.

Davlatning kuchaytirilgan ijobiy majburiyati mavjud. Sudga ko'ra, davlat faqat o'zi aralashmasligi bilan cheklanmasdan, balki tibbiyot muassasalari va sud organlari tomonidan tibbiy sir saqlanishini ta'minlovchi samarali huquqiy va tashkiliy mexanizmlarni yaratishi shart.

Aralashuv faqat qat'iy zarurat va proporsionallik shartlari asosida yo'l qo'yiladi. Hatto odil sudlovni amalga oshirish kabi legitim maqsadlar mavjud bo'lgan taqdirda ham, tibbiy ma'lumotlarga aralashuv: zarur bo'lishi, muqobil, kamroq cheklovchi vositalar mavjud bo'lmasligi va qo'yilgan maqsadga nisbatan proporsional bo'lishi lozim.

Inson huquqlari bo'yicha Yevropa Konvensiyaning 8-moddasi buzilgan deb topilgan. Sud mazkur ishda Inson huquqlari va asosiy erkinliklarini himoya qilish to'g'risidagi Konvensiyaning 8-moddasi (shaxsiy va oilaviy hayotga hurmat huquqi) buzilganini aniqlab, arizachi foydasiga qaror chiqargan [9].

Shunga o'xshash huquqiy pozitsiya Finlandiya ishida ham mustahkamlangan bo'lib, unda Sud tibbiy axborot tizimlarida bemorning sog'lig'i va fiziologik holatiga oid ma'lumotlarga ruxsatsiz kirish holatini shaxsiy hayot daxlsizligiga tajovuz sifatida e'tirof etgan. Sud davlat zimmasiga nafaqat normativ-huquqiy tartibga solishni, balki tibbiy ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlovchi samarali tashkiliy va texnik mexanizmlarni joriy etish majburiyatini ham yuklagan.

Xorijiy sudlar amaliyotida ham tibbiy ma'lumotlar xavfsizligi fuqaroviy-huquqiy mexanizmlar orqali faol himoya qilinadi. Masalan, Germaniya huquqiy tizimida tibbiy, jumladan anatomik va fiziologik ma'lumotlarni himoya qilish konsepsiyasi shaxsiy nomoddiy huquqlarning kuchaytirilgan muhofazasi tamoyiliga asoslanadi. Ushbu yondashuvning markazida shaxsning "Shaxsning axborot

sohasida o'zini-o'zi belgilash huquqi" (Recht auf informationelle Selbstbestimmung) turadi. Mazkur huquq Germaniya konstitutsiyaviy huquqida shaxsning o'ziga doir axborot ustidan nazorat qilish huquqi sifatida e'tirof etilib, ayniqsa sog'liq va biologik xususiyatlarga oid ma'lumotlarga nisbatan keng qo'llaniladi [10].

Mazkur huquqiy doktrina ilk bor Germaniya Federal Konstitutsiyaviy sudi tomonidan 1983-yildagi mashhur "Aholini ro'yxatga olish to'g'risidagi qaror (Volkszählungsurteil)"da shakllantirilgan. Sud mazkur qarorida shaxsning tibbiy va biologik ma'lumotlarini uning shaxsiy hayoti va inson qadr-qimmatining ajralmas qismi sifatida baholab, bunday ma'lumotlarga ruxsatsiz aralashuv Asosiy qonunning 1-moddasi (inson qadr-qimmati) va 2-moddasi (shaxs erkinligi) buzilishiga olib kelishini ta'kidlagan [11].

Germaniya sud amaliyotida ushbu konstitutsiyaviy yondashuv tibbiy ma'lumotlarga nisbatan izchil qo'llaniladi. Federal Konstitutsiyaviy sud va federal yerlar sudlari tibbiy, anatomik va fiziologik ma'lumotlarni yuqori darajadagi maxfiylikka ega axborot sifatida baholab, ularni qayta ishlash faqat aniq huquqiy asos mavjud bo'lgan taqdirda yo'l qo'yilishini belgilaydi. Ayniqsa, shaxsni bevosita yoki bilvosita identifikatsiya qilish imkonini beruvchi biometrik va biologik ma'lumotlarga nisbatan kuchaytirilgan proporsionallik testi qo'llaniladi [12].

Qonunchilik darajasida mazkur yondashuv birinchi navbatda Germaniya Asosiy qonuni bilan mustahkamlangan. Asosiy qonunning 1-moddasi inson qadr-qimmatining daxlsizligini e'lon qilgan bo'lsa, 2-moddasi shaxsning erkin rivojlanish huquqini kafolatlaydi. Federal Konstitutsiyaviy sud ushbu normalarni keng talqin qilib, shaxsning tibbiy va biologik ma'lumotlarini aynan ushbu konstitutsiyaviy kafolatlar doirasida himoya qiladi.

Bundan tashqari, Germaniyada tibbiy ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlashda Yevropa Ittifoqining Umumiy ma'lumotlarni himoya qilish reglamenti muhim o'rin tutadi. GDPRning 9-moddasiga muvofiq, sog'liq holati, biometrik va genetik ma'lumotlar "maxsus toifadagi shaxsga doir ma'lumotlar" sifatida e'tirof etilib, ularni qayta ishlash, qoida tariqasida, taqiqlanadi [13].

Germaniya sudlari ushbu normani bevosita qo'llab, tibbiyot muassasalari va sug'urta tashkilotlarining anatomik va fiziologik ma'lumotlardan foydalanishini: subyektning aniq va ongli roziligi, qonunda bevosita nazarda tutilgan istisno holatlar, va qat'iy maqsadlilik doirasida amalga oshirishni talab qiladi.

Milliy darajada esa Federal ma'lumotlarni himoya qilish to'g'risidagi Qonun (BDSG) tibbiy ma'lumotlarga ishlov berishning aniq tartibini belgilaydi. Ushbu qonunga ko'ra, tibbiy ma'lumotlardan foydalanish faqat tibbiy xizmat ko'rsatish, sog'liqni saqlash tizimini yuritish yoki ijtimoiy sug'urta majburiyatlarini bajarish bilan bevosita bog'liq bo'lgan hollardagina yo'l qo'yiladi. Qonun shuningdek, tibbiyot muassasalari zimmasiga kuchaytirilgan texnik va tashkiliy xavfsizlik choralari joriy etish majburiyatini yuklaydi [14].

Germaniya sud amaliyotida shartnoma huquqi ham tibbiy ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlashning muhim vositasi sifatida qoraladi. Tibbiy xizmat ko'rsatish shartnomalari doirasida shifokor va tibbiyot muassasalariga bemorning anatomik va fiziologik ma'lumotlarini sir saqlash majburiyati yuklatilib, ushbu majburiyatlarning buzilishi nafaqat shartnomaviy, balki delikt javobgarligini ham keltirib chiqaradi. Sudlar bunday holatlarda bemorga yetkazilgan nomulkiy zarar mavjudligini prezumptsiya asosida e'tirof etib, kompensatsiya undirish amaliyotini keng qo'llaydi.

Germaniya sud amaliyoti va qonunchiligi tibbiy, ayniqsa anatomik va fiziologik ma'lumotlarni shaxsning axborotiy o'z taqdirini belgilash huquqining markaziy elementi sifatida baholab, ularni himoya qilishda konstitutsiyaviy normalar, shartnoma huquqi va maxsus axborot qonunchiligini kompleks tarzda qo'llaydi. Ushbu yondashuv tibbiy ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlashda kuchaytirilgan fuqaroviy-huquqiy mexanizmlarning samarali ishlashini ta'minlaydi.

Fransiya huquqiy tizimida tibbiy ma'lumotlar, ayniqsa bemorning anatomik va fiziologik xususiyatlariga oid axborot shaxsiy hayot daxlsizligining asosiy elementi sifatida baholanadi. Sud amaliyotida bunday ma'lumotlarni muhofaza qilish shifokor va tibbiyot muassasalarining ikki yoqlama huquqiy javobgarligi shartnomaviy majburiyatlar va delikt javobgarligi orqali ta'minlanadi.

Mazkur yondashuv izchil ravishda Fransiya Kassatsiya sudi amaliyotida shakllantirilgan. Kassatsiya sudi tibbiy sirni saqlash majburiyatini tibbiy xizmat ko'rsatish shartnomasining ajralmas elementi sifatida e'tirof etib, uning buzilishi shartnoma majburiyatlarini buzish bilan bir qatorda mustaqil delikt tarkibini ham vujudga keltirishi mumkinligini tan oladi.

Sud amaliyotida muhim precedentsial ahamiyatga ega bo'lgan qarorlardan birida Kassatsiya sudi shifokor tomonidan bemorning sog'lig'i va fiziologik holatiga oid ma'lumotlarning uchinchi shaxslarga oshkor etilishini shaxsiy hayotga noqonuniy aralashuv sifatida baholab, shifokorning fuqaroviy javobgarligini belgilagan. Sud bu holatda bemorga yetkazilgan nomulkiy zararni to'liq isbotlab o'tirishi shart emasligini, chunki tibbiy sirning buzilishi o'z-o'zidan ma'naviy zarar yetkazilganini anglatishini ta'kidlagan (*préjudice moral présumé*).

Mazkur sud pozitsiyasi Fransiya fuqarolik qonunchiligida mustahkamlangan normalar bilan uyg'unlashadi. Xususan, "Fransiya Fuqarolik kodeksi"ning 9-moddasida har bir shaxs o'z shaxsiy hayotining daxlsizligiga bo'lgan huquqqa ega ekanligi belgilangan. Kassatsiya sudi mazkur normani keng talqin qilib, tibbiy, anatomik va fiziologik ma'lumotlarni shaxsiy hayotning eng maxfiy sohasi sifatida baholaydi [15].

Bundan tashqari, tibbiy sirni saqlash majburiyati Fransiya Jamoat salomatligi kodeksi (*Code de la santé publique*) bilan ham bevosita mustahkamlangan. Mazkur kodeksga muvofiq, shifokorlar va tibbiyot muassasalari bemorning sog'lig'i, tashxisi, fiziologik holati va davolanishiga oid barcha ma'lumotlarni qat'iy maxfiy saqlashi shart. Ushbu majburiyatning buzilishi nafaqat intizomiy yoki ma'muriy, balki fuqaroviy-huquqiy javobgarlikni ham keltirib chiqaradi.

Fransiya sudlari, ayniqsa anatomik va fiziologik tibbiy ma'lumotlar oshkor etilgan hollarda, nomulkiy zarar mavjudligini soddalashtirilgan tartibda tan oladi. Sud amaliyotida bunday zarar "shaxsiy hayotga tajovuz" sifatida baholanib, uning miqdorini belgilashda oshkor etilgan ma'lumotlarning tabiati, ularning sezgirliги va bemorning shaxsiy hayotiga ko'rsatgan ta'siri inobatga olinadi. Natijada, bemor foydasiga kompensatsiya undirish amaliyoti keng qo'llaniladi va isbotlash yuki sezilarli darajada yengillashtiriladi [16].

Shuningdek, Fransiyada tibbiy ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlashda Yevropa Ittifoqining Umumiy ma'lumotlarni himoya qilish reglamenti normalari ham muhim rol o'ynaydi. GDPRning 9-moddasiga muvofiq, sog'liq holati, biometrik va genetik ma'lumotlar maxsus toifadagi shaxsga doir ma'lumotlar sifatida e'tirof etilib, ularni qayta ishlash faqat qat'iy belgilangan shartlar asosida yo'l qo'yiladi. Fransiya sudlari ushbu normalarni bevosita qo'llab, tibbiyot muassasalari va sug'urta tashkilotlarining anatomik va fiziologik ma'lumotlardan foydalanishini rozilik, maqsadlilik va proporsionallik tamoyillari bilan bog'laydi.

Xulosa qilib aytganda, Fransiya sud amaliyoti va qonunchiligi tibbiy, ayniqsa anatomik va fiziologik ma'lumotlarni shaxsiy hayot daxlsizligining markaziy elementi sifatida e'tirof etib, ularni himoya qilishda shartnomaviy majburiyatlar va delikt javobgarligini parallel qo'llaydi. Nomulkiy zarar mavjudligini isbotlashning soddalashtirilgan yondashuvi esa bemor huquqlarini samarali himoya qilishga xizmat qiladi.

O'zbekistonda ham tibbiy, jumladan anatomik va fiziologik ma'lumotlarning noqonuniy oshkor etilishi bilan bog'liq sud ishlari mavjud bo'lib, ular fuqarolik sudlari tomonidan shaxsiy nomoddiy huquqlarni himoya qilish doirasida ko'rib chiqiladi. Biroq xorijiy davlatlar amaliyotidan farqli ravishda, mazkur sohada yagona precedentsial yondashuv va ochiq sud qarorlari tizimi yetarli darajada shakllanmagan.

Xorijiy va milliy sud amaliyotini qiyosiy tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, tibbiy, ayniqsa anatomik va fiziologik ma'lumotlar shaxsiy nomoddiy huquqlarning yadro elementini tashkil etadi hamda ularni himoya qilishda shartnomaviy majburiyatlar, delikt javobgarligi va maxsus axborot qonunchiligi kompleks qo'llanilishi zarur; shu munosabat bilan O'zbekiston Respublikasida tibbiy ma'lumotlar bo'yicha sud amaliyotini tizimlashtirish va nomulkiy zarar prezumpsiyasini (tibbiy sir buzilganda zarar mavjudligini taxmin qilish) joriy etish maqsadga muvofiqdir.

IQTIBOSLAR/ЧОСКИ/REFERENCES:

1. O'zbekiston Respublikasi Qonuni "Shaxsga doir ma'lumotlar to'g'risida" (27.06.2019-y.).
2. Yusupova F.- Sog'liqni saqlash sohasida shaxsiy ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlashning huquqiy jihatlarini "Yurisprudensiya" huquqiy ilmiy-amaliy jurnali, 2024-yil 5-son.
3. Юсупова Ф. - Медицинские услуги в эпоху цифровой трансформации: правовые аспекты телемедицины Том 4 № 4 (2025): Научный журна «Legalitas» <https://legalitas.semuniver.kz/index.php/main/article/view/143>
4. Kudinova K.I. Tibbiyot sohasida zarar qoplash majburiyatlari va tibbiy axborot sifati/ishonchligi bilan bog'liq risklar bo'yicha ilmiy yondashuvlar (ilmiy maqola/monografiya).
5. Makarychev A.G.; Strokova O.G.; Moiseeva M.A. Tibbiy xizmatlar majburiyatlarining o'ziga xosligi, natijaning kafolatlanmasligi, xizmat sifati obyektiv baholash muammolari hamda bemor huquqlarini himoya qilish bo'yicha ilmiy tadqiqotlar (ilmiy maqola/monografiyalar to'plami).
6. Shojaei, P.; Vlahu-Gjorgievska, E.; Chow, Y.-W. Security and Privacy of Technologies in Health Information Systems: A Systematic Literature Review. *Computers* **2024**, *13*, 41. <https://doi.org/10.3390/computers13020041>.
7. Warren SD, Brandeis LD. The right to privacy. *Harv Law Rev.* 1890;4(5):193–22. <https://www.cs.cornell.edu/~shmat/courses/cs5436/warren-brandeis.pdf>
8. Yevropa Ittifoqi: Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 (GDPR) — xususan 9-modda (maxsus toifadagi ma'lumotlar). <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj>
9. Germaniya Federal ma'lumotlarni himoya qilish to'g'risidagi Qonuni (Bundesdatenschutzgesetz, BDSG) https://www.gesetze-im-internet.de/bdsg_2018/.
10. Germaniya Asosiy Qonuni (Grundgesetz) — 1-modda (inson qadr-qimmati), 2-modda (shaxs erkinligi) <https://www.gesetze-im-internet.de/gg/BJNR000010949.html>.
11. Germaniya Federal Konstitutsiyaviy sudi qarori: Volkszählungsurteil (Aholini ro'yxatga olish bo'yicha qaror), 1983-y. (Recht auf informationelle Selbstbestimmung doktrinasi) <https://www.uni-potsdam.de/de/rechtskunde-online/rechtsgebiete/oeffentliches-recht/grundrechte/allgemeines-persoennlichkeitsrecht-art-2-ivm-1-gg-apr>.
12. Inson huquqlari va asosiy erkinliklarini himoya qilish to'g'risidagi Yevropa Konvensiyasi (ECHR) — 8-modda (shaxsiy va oilaviy hayotga hurmat) https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/democracy-and-human-rights/fundamental-rights-in-the-eu?&at_campaign=2024-AboutParliament&at_medium=Google_Ads&at_platform=Search&at_creation=RSA&at_goal=TR_G&at_advertiser=Webcomm&at_topic=Fundamental&at_location=FR&gad_source=1&gad_campaignid=23089612950&gbraid=0AAAABBTTrHUnOveUr8OYljUX21ZsboQJ3W&gclid=Cj0KCQiA49XMBhDRARIsA0OKJHZGuup1r6oC2OX07a2pm1FRcQLwYhw4PsPtndW4lzPGWAaSKtUY3XgaArHZEALw_wcB.
13. Yevropa Inson Huquqlari Sudi: Z. v. Finland (tibbiy axborot maxfiyligi va oshkor etilishi bo'yicha yondashuv). <https://hudoc.echr.coe.int/rus#%7B%22itemid%22%3A%5B%22001-58033%22%5D%7D>
14. Yevropa Inson Huquqlari Sudi: I. v. Finland (tibbiy axborot tizimlarida ruxsatsiz kirish va davlatning ijobiy majburiyatlari). <https://hudoc.echr.coe.int/rus#%7B%22itemid%22%3A%5B%22001-58033%22%5D%7D>
15. Fransiya Fuqarolik kodeksi (Code civil) — 9-modda (shaxsiy hayot daxlsizligi) https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070721/.
16. Fransiya Jamoat salomatligi kodeksi (Code de la santé publique) — tibbiy sir (secret médical)ni saqlash majburiyatiga oid normalar. https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006072665/

YURIST AXBOROTNOMASI

1-SON

ВЕСТНИК ЮРИСТА

HOMEPI 1

LAWYER HERALD

ISSUE 1

ISSN 2181-9416

2026-YIL